

د افغانستان اسلامي امارت

د لوړو زده کړو وزارت

شيخ زايد پوهنتون

علمي معاونيت

د شيخ زايد پوهنتون علمي-څېړنيز ژورنال

دطبيعي علومو اړوند

د ساحوي او کتابتوني علمي مقالو د ليکنې لارښود

ترتيب کونکي: پوهنوال عبدالخليل "افغاني"، پوهنمل گوهرشاه "گوهری"، پوهنمل سيدشاه گل "ویار"

کال ۱۴۰۲..... هـ ش

شيخ زايد پوهنتون

علمي معاونيت

د شيخ زايد پوهنتون علمي - څېړنيز ژورنال

د طبيعې علومو اړوند

د ساحوي او کتابتوني علمي مقالو د ليکنې لارښود

ترتيب کوونکي: پوهنوال عبدالخليل افغاني، پوهنمل گوهر شاه گوهری، پوهنمل سيد شاه گل وياړ

څرنگه چې پوهنيزو څېړنيزې مقالې په عامه توگه په تجربوي/ عملي يا ساحوي (Empirical) او نظري يا کتابتوني (Theoretical) ډولونو باندې ويشل شويدي، چې دلته د دواړو ډولونو د ليکنې په موخه لارښود يا رهنمود وړاندې کيږي.

1- د تجربوي/ عملي يا ساحوي مقالې ليکنې لارښود (Guideline for Empirical Article)

په دغه څېړنيزه مقاله کې ليکوال د خپلې څېړنې په اړه راپور په داسې شکل وړاندې کوي چې د ترلاسه شويو معلوماتو، مشاهداتو او اندازه گيريو له مخې د څېړنې پوښتنې ته ځواب ويونکې وي. په دغه مقاله کې د مصاحبو (interviews)، سروې گانو (surveys)، پوښتنپاڼو (questionnaires)، مشاهداتو (Observations)، تجربو (experiments) او نورو بيلو لارو په کمې او کيفي توگه معلومات (Data) راټولېږي. د دغې څېړنيزې مقالې د کليدي ساختمانې لارښود لپاره په عام ډول د (IMRAD) (Introduction, Methods, Results and Discussion) اصطلاح کارول کيږي. د تجربوي/ ساحوي مقالې جوړښت په لاندې ډول دی.

د مقالې عنوان (Title)

د ليکوال نوم: علمي رتبه، نوم او تخلص، پوهنتون، پوهنځی او څانگه (Author Name)

د ليکوال ايميل ادرس (Author 'Email Address)

I. لنډيز (Abstract)

II. کليدي کليمې (Keywords)

III. سريزه/ پيژندنه (Introduction)

IV. موخې (Objectives)

V. کړنلاره (Methods/ Methodology)

VI. پايلې او مناقشې (Results and Discussion)

VII. نتيجه گيري (Conclusion)

VIII. وړاندیزونه (Recommendations)

IX. منليک [اختياري] (Acknowledgment)

X. انگليسي لنډيز (عنوان، استاد ادرس)

XI. اخځليکونه (References)

- I. **د مقالې عنوان (Title)** : د یوې څېړنیزې مقالې عنوان باید د لاندې خصوصیاتو درلودونکی وي.
- په اصلي موضوعاتو/متغیرونو باندې مشتمل وي.
 - د څېړنې د اهمیت ښودونکی وي
 - جامع او جذاب وي
 - واضح او قابل فهم وي
 - مشخص او مختصر وي (د کلیماتو شمیر به یې د ۱۰-۲۰ پورې وي)
 - گونگ، فورمولي او د تجارتي کلیماتو څخه باید پاک وي.
 - عمومي د مقالې عنوان باید ۱۴ بولې وي او نور ټول فرعي عنوانونه په مقاله کې ۱۲ بولې لیکل کیږي. د کرښو ترمنځ فاصله باید ۱،۱۵ انچ وي.
- II. **لنډیز (Abstract)** : د مقالې لنډیز چې د عنوان څخه وروسته ذکر کیږي، د صفحې په منځنۍ برخه کې د شمارې څخه پرته د ۲۰۰ څخه تر ۲۵۰ کلیمو په اندازه ترتیب کیږي، چې په لاندې مواردو مشتمل وي.
- غوره به وي چې د یوه پاراګراف په شکل کې ولیکل شي.
 - د مقالې له لارې د پوښتنې حل یا پرابلم ته د رسیدنې ذکر ولري.
 - د څېړنې د طرحې، اهمیت او هدف معرفي کوونکی وي
 - داستعمال شوې کړنلارې، اصل پایلې او اصل نتیجه گیری مختصر ذکر ولري.
 - د یادونې وړ ده چې د لنډیز متن د ټولې مقالې د بشپړ کېدو څخه وروسته چمتو کیږي.
 - په لنډیز کې باید تېره زمانه وکارول شي.
- د مقالې لنډیز باید لاندې ذکر شوي موارد ونلري.
- د شالید یا پس منظر اوږده معلومات
 - د نورو لیکنو حوالې
 - مختصرې یا نامکملې جملې
 - مخففات یا داسې اصطلاحگانې چې د لوستونکو لپاره مغشوشې وي
 - کوم ډول تصویر، شکل یا جدول یا د هغوی حوالې
- III. **کلیدي کلیمې (Keywords)** : د مقالې کلیدي کلیمې باید لاندې ځانګړنې ولري:
- د کلیدي کلیمو ترتیب باید د الفباء تورو په اساس وي.
 - غوره به وي که د ۵ څخه تر ۷ پورې کلیدي کلیمې شتون ولري.
 - باید کلیمې (words) یا اصطلاحگانې (phrases) وي ، ترڅو لوستونکي یې د مقالې د لټون لپاره وکاروي.
 - دغه کلیدي کلیمې به د ربط په تورو لکه ته ، په یا مادو باندې مشتملې نه وي.
 - دغه کلیمې به د کلیدي مفهوم څخه ښودنه کوي
 - دغه کلیمې به د موضوع د راجمع کړل شویو مفاهمو څخه انعکاس کوي
 - دغه کلیمې به تشریحي (descriptive) مفهوم لري.
 - د کلیدي کلیمو د معلومولو لپاره د MeSH له سافټویر څخه استفاده کیدلای شي (ددې لپاره د مقالې انګلیسي abstract د ذکر شوي سافټویر له لارې ممکن کیدلای شي).

- IV. **سریزه / پیژندګلوي (Introduction):** سریزه باید په خطبه پیل شي. د مقالې د پیژندګلوي په برخه کې پرابلم / پوښتنې / مسئلې ته د رسیدنې په اړه د مخینې معلومات ځای په ځای کيږي. ددې نه علاوه په دغه برخه کې لیکوال داسې یوه سناریو / کیسه وړاندې کوي په کومه کې چې نوموړی څه شی د پرابلم / پوښتنې / مسئلې په ډول پیژني او د هغې د حل لپاره د کړنې څه اراده لري. همدارنګه په دغه برخه کې مولف / څېړونکی د څېړنې د موخو ترڅنګ د څېړنې اهمیت او ضرورت بیانوي.
- V. **کړنلاره او کارتوګي (Methods & Materials):** د مقالې د کړنلارې په دغه برخه کې مولف په واضح ډول د هغو میتودونو یا روشونو ذکر کوي د کومو له لارې چې شته پرابلم / پوښتنې / مسئلې ته رسیدګي ترسره کيږي. په دې برخه کې مولف / څېړونکی ددې ذکر هم کوي چې نوموړی په کوم ډول مقاله تنظیم یا جوړوي. د کړنلارې نور موارد په لاندې ډول دي.
- د څېړنې نوعیت او ډیزاین
 - د څېړنې ځای
 - احصایوي ټولنه ، د نمونو شمیر او د نمونه اخیستنې کړنلاره
 - د معلوماتو د راټولولو ابزار او وسایل
 - د معلوماتو د تحلیل او تجزیې کړنلاره
 - د څېړنې د قیمت او مالي منابعو په اړه یادونه کوي
 - د امکاناتو، محدودیتونو او اخلاقي مسایلو تذکر تر سره کيږي.
- VI. **پایلي (Results):** د مقالې په دغه برخه کې لاندې موارد ذکر کيږي.
- د څېړنې موندنې یا پایلې راپورکيږي
 - د څېړنې د موندنو ترټولو غوره میتود هغه دی چې د شکل ، گراف او جدول له لارې معلومات وړاندې شي.
 - د څېړنې موندنې باید د څېړنې فرضیو او پوښتنو ته په کتو په ترتیب سره وړاندې شي.
 - په دغه برخه کې د داسې احصایوي اسنادو ښودنه ترسره کيږي چې وښایی د څېړنې پایلې اعتباري او د اعتماد وړ دي.
- VII. **مناقشې (Discussion):** د مقالې په دغه برخه کې باید لاندې اقدامات ترسره شي.
- خپلو موندنو یا پایلو ته د سریزې / پیژندګلوي په برخه کې ذکر شوي پرابلم یا پوښتنې ، تیرو علمي څېړنو او یا د نورو څېړونکو موندنو ته ربط ورکوي او مقایسه یې ترسره کوي. ددې وضاحت کوي چې څرنگه د نوموړي موندنې یا پایلې په موجوده علم کې د زیاتوالي باعث کیدلای شي.
 - په دې برخه کې د تحقیق د راپور د ټولو برخو ترمنځ ربط ورکول کيږي، له همدې امله لازمه ده چې ددې څېړنې او پخوانیو څېړنو د موندنو ورته والی او تفاوت روښانه شي او دا معلومه شي چې د څېړنې موندنې د مطالعه کیدونکې مسألې د روښانه کولو او همدارنګه په همدې رشته کې د شته علم له اضافه والي سره څه ډول مرسته کولای شي.
- VIII. **نتیجه ګيري (Conclusion):** د مقالې په دغه برخه کې د پایلې او مناقشې خلاصه وړاندې کيږي. ددې نه علاوه د څېړنې محدودیتونه ذکر کيږي.
- IX. **وړاندیزونه (Recommendations):** په دغه برخه کې د ورته نورو څېړنو لپاره اړونده ادارو ته مشخص وړاندیزونه ترسره کيږي.
- X. **مننلیک (Acknowledgment):** په دغه برخه کې د هغو ادارو یا اشخاصو څخه مننه او سپاسګزاري ترسره کيږي چې د څېړونکي سره یې د دغې څېړنې په ترڅ کې مرستې یا همکارۍ ترسره کړيدي.

XI. **اخځليکونه (References):** د مقالې په وروستۍ برخه کې د هغو منابعو څخه چې مولف د مقالې په ليکنه کې ترې استفاده کړې ده اخځليکونه د مجلې د غوښتنو عین مطابق تنظيم کيږي. د يادونې وړ ده چې د شيخ زاید پوهنتون د علمي – څېړنيز ژورنال په دې برخه کې د APA له منل شوي ستايل څخه استفاده کوي. همدا ډول داخل د متن کې هم اخځليکونه ليکل کيږي.

2- د نظري / کتابتوني مقالې ليکنې لارښود (Guideline for Theoretical Article)

نظري/ کتابتوني مقالې داسې څېړنيزې مقالې دي په کومو کې چې مولف خپله ادعا (claim) د مصاحبو، سروې گانو، پوښتنپانو، مشاهداتو، تجربو يا د نور قسمه نويو ډاټاگانو پرته حمايه کوي. د مولف ټول دلايل په نظري تحقيق باندې مبنا وي کوم چې د نورو څېړونکو د لټريچر څخه د مقالو، رسمي سندونو، کتابونو، اخبارونو په شکل کې لا پخوا چاپ ته سپارل شوي وي. ددغې مقالې جوړښت په لاندې ډول دی.

I. د مقالې عنوان (Title)

د ليکوال نوم: علمي رتبه، نوم او تخلص، پوهنتون، پوهنځی او څانگه (Author Name)

د ليکوال ايميل ادرس (Author 'Email Address)

II. لنډيز (Abstract)

III. کليدي کليمې (Keywords)

IV. سريزه / پيژندگلوي (Introduction)

گڼلاره او کار توکي (Methods/ Methodology)

V. بدنه (Body)

VI. نتيجه گيري (Conclusion)

VII. وړاندیزونه (Recommendations)

انگليسي لنډيز (عنوان او د استاد ادرس)

VIII. اخځليکونه (References)

I. **د مقالې عنوان (Title):** ددې مقالې عنوان هم بايد د ساحوي مقالې په شان وي.

II. **لنډيز (Abstract):** ددې مقالې لنډيز هم بايد د ساحوي مقالې په شان وي.

III. **کليدي کليمې (Keywords):** ددې مقالې کليدي کليمې هم بايد د ساحوي مقالې په شان وي.

IV. **سريزه / پيژندگلوي (Introduction):** ددغې مقالې د سريزې / پيژندنې برخه د لاندې خصوصياتو درلودونکې ده.

■ د مقالې عمومي اهداف بيانوي

■ د څېړنې د پرابلم يا پوښتنې لپاره ضروري مخينه مهيا کوي

■ دا روښانه کوي چې د عين څېړنې په مورد څه شی لا پخوا څخه معلوم دي او په دغه څېړنه کې د کومې خلا (gap) د معلومولو هڅه ترسره کيږي.

■ د پيژندل شوې خلا د ډکون په موخه له کومو لارو چارو کار اخيستل کيږي.

■ د هغو ميتودونو ذکر ترسره کيږي د کومو له لارې چې دغه څېړنيزه مقاله چمتو کيږي.

V. **بدنه (Body):** د کتابتوني مقالې په دغه برخه کې لاندې موارد شتون لري.

■ په دغه برخه کې د سريزې / پيژندنې سمدستي وروسته د فرعي عنوانونو په شکل کې جمع شوي معلومات ځای په ځای کيږي.

■ دغه معلومات د مقالې د عمده مطالبو عین مطابق وړاندې کيږي، څرنگه چې د مقالې د پيژندگلوي په برخه کې ذکر شويدي.

- VI. **نتيجه گيري (Conclusion):** ددې مقالې نتيجه گيري هم بايد د ساحوي مقالې په شان وي.
- VII. **وړاندیزونه (Recommendations):** په دغه برخه کې د ورته نورو څېړنو لپاره اړونده ادارو ته مشخص وړاندیزونه ترسره کيږي.
- VIII. **اخځليکونه (References):** ددې مقالې اخځليکونه هم بايد د ساحوي مقالې په شان وي.

نور اړين وضاحتونه

د علمي مقالو موارد	د مواردو توضيح
د مقالې اندازه	په څېړنيزو علمي مقالو کې د کليمو شمير تقريباً د ۴۰۰۰ څخه تر ۶۰۰۰ پورې ټاکل شوی.
د ليکوال يا ليکوالانو په اړه معلومات	په څېړنيزو علمي مقالو کې د څېړنې له عنوان څخه وروسته د ليکونکي يا ليکونکو نوم ليکل کيږي او د هغې په لاندینۍ کرښه کې د هغې مؤسسې نوم راځي چې ليکوال يا ليکوالان يې کارمندان دي. که چيرې يوه څېړنه د دوو يا څو تنو په واسطه ترسره شوې وي او هغوي ټول په يوه پوهنتون يا مؤسسه پورې تړاو ولري، د مؤسسې نوم يو ځل او بيا ورپسې د ليکونکي/ليکونکو نوم ذکر کيږي، خو که ليکونکي په بيلابيلو سازمانو يا مؤسسو پورې تړاو ولري بايد د هريوه د نوم په ليکلو پسې د مربوطه سازمان نوم وليکل شي. د ليکوالانو د نومونو د ليکلورتب داسې دی چې په څېړنيز کار کې د گډون کولو په تناسب يو به بل پسې بايد وليکل شي. که د ليکوالانو شمير زيات وو له فوټنوټ څخه د کار واخيستل شي. يادونه کيږي چې په څېړنيزه مقاله کې د هر ليکوال ونډه بايد واضحه او مشخصه وي.
د مقالو ترجمه	د يوې داسې علمي مقالې چې په خارجي معتبر ژورنال کې چاپ شوې وي، اړونده څانگه ورته اړتيا ولري، د مجلې د تحريريت څخه د وړاندې اجازې په صورت کې ترجمه کيدلای شي. د يادونې وړ ده چې دغه مقاله به د فرعي اثارو په ډول په ترفيع کې نه محاسبه کيږي.
د جدولونو او شکلونو جوړښت	د جدولونو شميرې د جدول په سر او د شکلونو او گرافونو شميرې د هغوي په لاندې برخه کې ليکل کيږي.
فونټ، فونټ سايز	د پشتوليکنې په صورت کې د Pashto Nazo او د دري ليکنې په صورت کې د B Zar څخه استفاده کيږي. چې د متن سايز به ۱۲، د گرافونو، جدولونو د داخلي ليکنې سايز دوه فونټه کم او د عنوانونو دوه فونټه سايز زيات استعماليدلای شي. د انگليسي ليکلو لپاره د Times New Roman له فونټ څخه استفاده کيږي. همدا ډول د عربي ژبې لپاره له Arabic Tradational سايز ۱۳ بولې څخه گټه واخيستل شي.
د منابعو/سرچينو استعمال	د څېړنيزو علمي کتابتوني مقالو لپاره بايد مواد د لاندې ذکر شويو سرچينو څخه ترلاسه کړل شي • د معياري مقالو څخه چې په معياري مجلو کې چاپ شوې وي. • د اړونده کتابونو څخه، د ماسټرۍ او دوکتورا له تيزس څخه • له نورو معتبرو علمي اثارو څخه په کتابخانه ای مقاله کې د درسي ليکچرونو ټونو څخه استفاده نه کيږي.
د منابعو شمير	د څېړنيزو علمي مقالو لپاره بايد کم تر کم له ۱۵ معتبرو منابعو چې د موضوع سره تړاو ولري، څخه استفاده وشي.

د اخځليکونو د کارونې لارې چارې	په علمي څېړنيزو مقالوکې په درست ډول د اخځليکونو د کارونې په موخه د لوړو زده کړو وزارت اړوند د مقررې ها، لوايح و طرز العمل هاي تحصيلات عالي ۱۳۹۰ کتاب د ۲۶۱ صفحې څخه ۲۶۷ صفحو پورې کتاب ته د مراجعه وشي.
Abstract	مقالې چې په رسمو ژبو ترتيب او په علمي مجلوکې چاپ ته سپارل کيږي بايد خلاصه يې د Abstract تر عنوان لاندې ترتيب او د مجلې په وروستۍ برخه کې ځای په ځای شي. ټول کلمات يې بايد له ۲۰۰ څخه تر ۲۵۰ پوري وي.

يادونه : د ساحوي او کتابتوني مقالو د لارښودونو په ترتيب او جوړونه کې د لاندې منابعو څخه استفاده شويده.

- I. تحصيلات عالي () رهنمود تاليف و ترجمه کتاب هاي درسي و ممد درسي و نگارش رساله علمي- تحقيقي اعضاي کادر علمي موسسات تحصيلات عالي ملکي.
- II. تحصيلات عالي (۱۳۹۸). رهنمود نگارش منابع درسي و رساله علمي تحقيقي اعضاي کادر علمي موسسات تحصيلات عالي ملکي.
- III. تحصيلات عالي (۱۳۹۸). لايحه تنظيم امور نشریه هاي علمي- تحقيقي موسسات تحصيلات عالي و ارگانهای نشراتي افغانستان.
- IV. تحصيلات عالي (۱۳۹۸). طرز العمل تنظيم امور نشریه هاي علمي- تحقيقي موسسات تحصيلات عالي و ارگانهای نشراتي افغانستان.
- V. تحصيلات عالي (۱۳۹۰). مقررې ها، لوايح و طرز العمل هاي تحصيلات عالي. (چاپ دوم).
- VI. وياړ سيد شاه گل (۱۴۰۲). لخوا د ترتيب شوي لارښود
- VII. Prathap,Y., Akhtar Ali, M., Kamraju,M. (2019). How to Write and Academic Research Paper.Journal of Emerging Technologies and innovative Research (JETIR), April 2019, Voume 6, issue 4.
- VIII. Prathap, T. S., Ali, M. A., & Kamraju, M. (2019). How to write an academic research paper. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research*, 6(4), 488-493.
- IX.
- X. Rakotsoane, F.(2019). Structure and Parts of an Article. University of Eswantini. Presentation.
- XI. Rakotsoane, F. C. (2019). Structure and Parts of an Article.
- XII.
- XIII. Younas, W. (2020). Guidelines for Writing and Article. Limkokwing University of Creative Technology Malaysia. Global Journal of Emerging Sciences. <https://doi.org/10.37187/gjoes1219.0104.01>

په پورته ډول د شيخ زايد پوهنتون د علمي - څېړنيز ژورنال د طبيعي علومو د برخې اړوند د ساحوي او کتابتوني مقالو د ليکنې لارښودونه د ټاکل شوي پلاوي له لوري چمتو او صحت لري.

درنښت

پوهنمل سيد شاه گل وياړ

پوهنمل گوهر شاه گوهری

پوهنوال عبدالخليل افغاني